

บทที่ 1

บทนำ

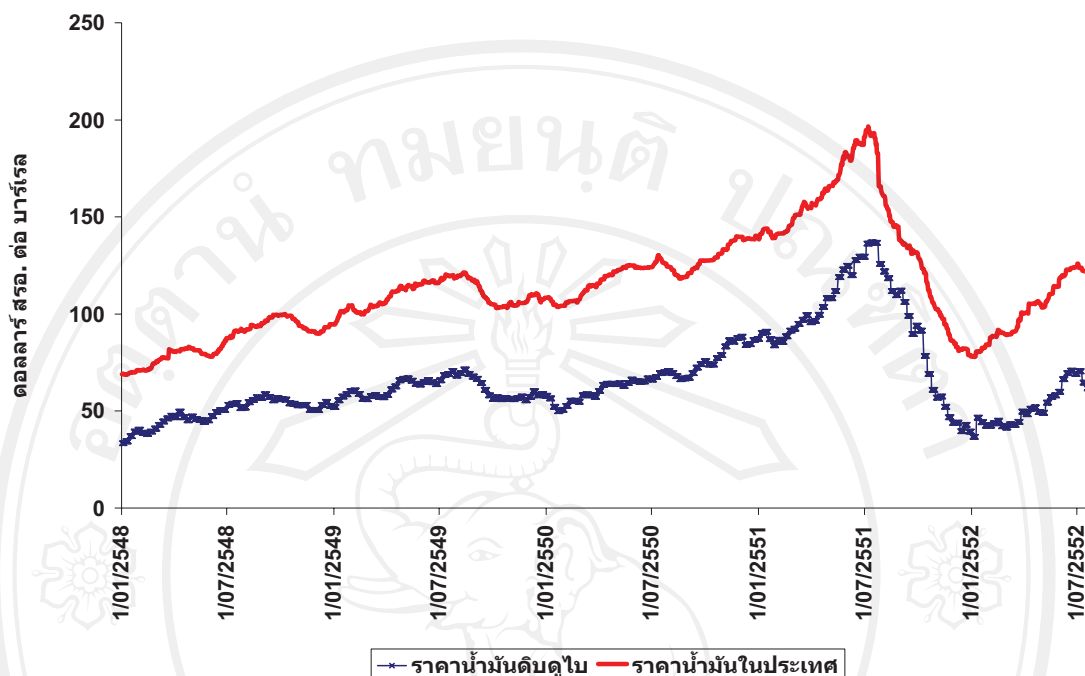
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

น้ำมันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโลก ทั้งทางด้านการค้า การผลิต บริโภค การนำเข้า การส่งออก ด้านขนส่ง และในอีกหลาย ๆ ด้าน ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตขึ้น ด้วยเหตุนี้การเติบโตด้านเศรษฐกิจกับความต้องการใช้น้ำมันจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ น้ำมันได้กลายเป็นสินค้าสากลที่มีการซื้อขายกันทั่วโลก อีกทั้งน้ำมันยังมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้ของประชาชน การเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนกำหนดสถานะเศรษฐกิจของโลก และด้วยสภาพเศรษฐกิจ ความวิตกกังวลว่าจะเกิดสงคราม สถานการณ์ทางการเมือง ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ก็จะสะท้อนถึงการขึ้นลงของราคาน้ำมันด้วยเช่นกัน ปัจจุบันความต้องการน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจโลกโตขึ้น โดยจะเห็นได้จากเศรษฐกิจของประเทศจีนและอินเดีย ซึ่งมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการบริโภคโตขึ้นแบบก้าวกระโดดพร้อมทั้งการเกิดสงครามต่าง ๆ เช่น สงครามอิรัก – อิหร่าน สงครามอ่าวเปอร์เซีย โดยความขัดแย้งระหว่างประเทศนี้ได้ส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำมันอย่างรุนแรง จนเป็นเหตุที่ทำให้ราคาน้ำมันโลกได้มีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

ปี 2551 ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกมีความผันผวนเป็นอย่างมาก จากรูปที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าราคาน้ำมันดิบดูไบ¹ มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจากต้นปี 2550 และมาปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม 2551 โดยปรับขึ้นสูงสุดถึง 140 เหรียญสหรัฐฯ ต่อ บาร์เรล ณ วันที่ 4 กรกฎาคม 2551 สาเหตุมาจากนักลงทุนและ Hedge Funds เข้าซื้อขายน้ำมันเพื่อทำกำไรและปัญหาค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯที่อ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสถานการณ์ตึงเครียดในประเทศผู้ผลิต เช่น ไนจีเรีย อิหร่าน อิรัก และเวเนซุเอลา ซึ่งเป็นปัจจัยทางความรู้สึกที่สร้างความกังวลเกี่ยวกับปริมาณอุปทานและสภาพอากาศหนาวเย็นในสหรัฐฯ หลังจากนั้นในช่วงปลายเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม 2551 ราคาน้ำมันตลาดโลกก็ปรับตัวลดต่ำลงอย่างรวดเร็วสืบเนื่องจาก

¹ ประเทศไทยนำเข้าน้ำมันจากตลาดดูไบเป็นหลัก ซึ่งการกำหนดราคาน้ำมันในประเทศจะอ้างอิงราคาน้ำมันดิบที่ตลาดดูไบ

รูปที่ 1.1 ราคาน้ำมันดิบดูไบและราคาน้ำมันในประเทศ

ที่มา: ราคาน้ำมันดิบดูไบประมวลจากสถิติข้อมูลของ Energy Information Administration
 ราคาน้ำมันในประเทศประมวลจากสถิติข้อมูลของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ความต้องการที่ลดลง จนราคาน้ำมันกลับมาเหลืออยู่ในช่วงประมาณ 40 ถึง 60 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล แต่พอเข้าช่วงต้นปี 2552 ราคาน้ำมันก็สูงขึ้นอีกครั้ง โดยการปรับตัวอย่างผันผวนของราคาน้ำมันดิบในต่างประเทศนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวของราคาน้ำมันในประเทศผ่านราคาน้ำมันดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมีการนำเข้าน้ำมันดิบถึงร้อยละ 90 ซึ่งทำให้ราคาน้ำมันในประเทศมีการปรับตัวขึ้นลงตามราคาน้ำมันดิบต่างประเทศ

ตารางที่ 1.1 ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ พ.ศ. 2551

หน่วย: บาทต่อลิตร

2551 (2008)	เบนซิน 95	เบนซิน 91	แก๊สโซฮอล์ 95 อี 10	แก๊สโซฮอล์ 91 อี 10	แก๊สโซฮอล์ 95 อี 20	ดีเซล หมุนเร็ว	ดีเซล หมุนเร็วปี 5
มกราคม	33.17	31.88	29.17	28.37	27.19	29.43	
กุมภาพันธ์	32.94	31.84	28.94	28.14	26.94	29.29	28.93
มีนาคม	34.01	32.91	30.01	29.21	28.01	30.42	29.83
เมษายน	35.31	34.21	31.31	30.51	29.31	32.11	31.41
พฤษภาคม	38.20	37.10	34.18	33.38	32.18	35.33	34.63
มิถุนายน	41.43	40.33	36.73	35.93	35.15	40.86	40.16
กรกฎาคม	43.26	40.83	36.35	35.55	35.05	42.40	41.75
สิงหาคม		36.84	29.34	28.54	28.04	34.37	33.68
กันยายน		35.82	28.32	27.52	27.02	31.65	30.95
ตุลาคม		31.90	25.39	24.59	24.25	26.22	25.45
พฤศจิกายน		25.60	20.64	19.84	19.34	22.22	21.02
ธันวาคม		25.60	20.64	19.84	19.34	22.22	21.02

ที่มา: ประมวลจากสถิติข้อมูลของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

จากตารางที่ 1.1 แสดงข้อมูลรายเดือนของราคาน้ำมันขายปลีกแต่ละชนิดในประเทศ ปี พ.ศ. 2551 ตั้งแต่เดือนมกราคม 2551 เป็นต้นมา พบว่า ราคาน้ำมันทุกชนิดเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จนถึงเดือนกรกฎาคม 2551 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ได้มีการปรับตัวสูงขึ้นสูงสุด ส่งผลให้ราคาน้ำมันขายปลีกในประเทศปรับตัวขึ้นสูงสุดเป็นประวัติการณ์ โดยราคาน้ำมันเบนซิน 95 อยู่ที่ระดับเฉลี่ย 43.26 บาทต่อลิตร เบนซิน 91 เฉลี่ย 40.83 บาทต่อลิตร แก๊สโซฮอล์ 95 อี 10 เฉลี่ย 36.35 บาทต่อลิตร แก๊สโซฮอล์ 91 เฉลี่ย 35.55 บาทต่อลิตร แก๊สโซฮอล์ 95 อี 20 เฉลี่ย 35.05 บาทต่อลิตร ดีเซลหมุนเร็วเฉลี่ย 42.40 บาทต่อลิตร และดีเซลหมุนเร็ว ปี 5 อยู่ที่ระดับเฉลี่ย 42.75 บาทต่อลิตร ด้วยราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงอย่างฉับพลัน พร้อมทั้งรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการใช้น้ำมันแก๊สโซฮอล์ ทำให้บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้ยุติการจำหน่ายน้ำมันเบนซิน 95 เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนปี 2551 โดยการประกาศราคาน้ำมันเบนซิน 95 ครั้งสุดท้ายในวันที่ 7 กรกฎาคม 2551 หลังจากนั้นตั้งแต่กลางเดือนกรกฎาคมเป็นต้นมา ราคาน้ำมันในตลาดโลกได้มีการปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากรูปที่ 1 อย่างชัดเจน ทำให้ราคาน้ำมันในประเทศปรับลดลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ลดลงต่อเนื่องมาถึงปลายปี 2551 แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงต้นปี 2552 ราคาน้ำมันได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไปในทิศทางเดียวกันกับราคาน้ำมันในตลาดโลกอีกครั้ง

จะเห็นได้ว่าราคาน้ำมันในตลาดโลกมีผลกระทบต่อราคาน้ำมันในประเทศเป็นอย่างมาก และราคาน้ำมันในประเทศที่ผันผวนอย่างมากนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อทุกภาคเศรษฐกิจของประเทศ

ตารางที่ 1.2 มูลค่าและอัตราการขยายตัวของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค ปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2551

ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค	2550		2551	
	มูลค่า	การขยายตัว	มูลค่า	การขยายตัว
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ล้านบาท, %)	4,259,633	4.9	4,370,056	2.6
การบริโภคเอกชน (ล้านบาท, %)	2,405,389	2.6	2,461,360	2.3
การลงทุนเอกชน (ล้านบาท, %)	949,283	1.3	960,129	1.1
มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการ (ล้านบาท, %)	2,985,608	7.1	3,147,820	5.4
มูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการ (ล้านบาท, %)	2,303,426	3.4	2,475,374	7.5
ดัชนีราคาผู้บริโภค (ปีฐาน 2550, %)	100.00	2.3	105.4	5.5
ราคาน้ำมันในประเทศ (บาทต่อลิตร, %)	26.66	1.8	29.99	12.5

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ราคาน้ำมันในประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2550 ในอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 และในปี 2551 อัตราเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 12.5 จากราคาน้ำมันในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้นทั้งที่เป็นค่าใช้จ่ายค่าน้ำมัน และค่าเดินทางโดยตรง พร้อมทั้งส่งผลกระทบผ่านทางราคาสินค้าต่าง ๆ โดยดัชนีราคาผู้บริโภคในปี 2551 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.5 จากการขยายตัวร้อยละ 2.3 ในปี 2550 สะท้อนถึงเงินเฟ้อที่สูงขึ้น โดยเฉพาะราคาอาหารซึ่งเป็นหมวดการใช้จ่ายจำเป็นของประชาชน (สัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 20.5 ของการใช้จ่ายรวม) ทำให้การใช้จ่ายครัวเรือน หรือการบริโภคของภาคเอกชนขยายตัวร้อยละ 2.3 ในปี 2551 ลดลงจากร้อยละ 2.6 ในปี 2550 อีกทั้งได้กระทบต่อต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนการก่อสร้างสูงขึ้น ราคาวัสดุก่อสร้างเพิ่มขึ้น และสืบเนื่องจากผู้บริโภคมีภาระในการใช้จ่ายซื้อสินค้าจำเป็นเพิ่มขึ้นตามภาวะเงินเฟ้อ ทำให้เกิดการชะลอตัวลงต่อความต้องการสินค้าและบริการภายในประเทศ ทำให้การก่อสร้างที่อยู่อาศัยลดลง ส่งผลให้ความเชื่อมั่นภาคธุรกิจลดลง ทำให้การลงทุนภาคเอกชนในปี 2551 ขยายตัวเพียงร้อยละ 1.1 ชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 1.3 ในปี 2550 เมื่อราคาวัสดุก่อสร้างสูงขึ้นมากกว่าการคาดการณ์ไว้ในช่วงที่จัดเตรียมงบประมาณของรัฐบาล ทำให้การใช้จ่ายและการลงทุนในการก่อสร้างของภาครัฐบาล ณ ราคาแท้จริงลดลง และยังส่งผลกระทบต่อเนื่องไปสู่เศรษฐกิจด้านอื่น ๆ อีก เมื่อราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นทำให้ราคานำเข้า

สินค้าวัตถุดิบเพิ่มขึ้น ความต้องการในประเทศลดลง ทำให้ปริมาณการนำเข้าสินค้าชะลอตัวลง ในทางกลับกันจากการคาดการณ์ว่าราคาน้ำมันจะสูงขึ้น ทำให้ต้องมีการนำเข้าน้ำมันในปริมาณที่มากเพื่อสะสมสำรองใช้ ทำให้ปริมาณการนำเข้าเพิ่มมากขึ้นได้ ส่งผลให้มูลค่าการนำเข้าในปี 2551 มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 7.5 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.4 ในปี 2550 ในขณะที่เดียวกันการส่งออกต้องเผชิญกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น การแข่งขันในตลาดโลกจึงยากลำบากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกเกิดการชะลอตัวลง โดยมูลค่าการส่งออกมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.4 ในปี 2551 ลดลงจากร้อยละ 7.1 ในปี 2550 ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดการขาดดุลการค้าในดุลบัญชีเดินสะพัด อีกทั้งอัตราการค่าลดลง จากการที่ราคาสินค้าส่งออกโดยเฉลี่ยของไทยเพิ่มขึ้นช้ากว่าการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้านำเข้า ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นมากทำให้ราคาสินค้านำเข้าโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเร็วกว่าราคาสินค้าส่งออก การที่ราคาสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นไม่ทันกับราคาสินค้านำเข้าจะมีผลให้ต้องมีการส่งออกที่เพิ่มขึ้น เพื่อชำระค่าสินค้านำเข้าในปริมาณเท่าเดิม เป็นแรงกดดันให้ดุลการค้าขาดดุลได้ง่าย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบต่อเนื่อง ส่งไปยังอัตราการขยายตัวที่ลดลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยอัตราการขยายตัวร้อยละ 2.6 ในปี 2551 ชะลอตัวลงต่อเนื่องจากร้อยละ 4.9 ในปี 2550

จะเห็นได้ว่า ราคาน้ำมันมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันมีผลกระทบต่อตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจมหภาคอย่างแท้จริง และส่งผลกระทบไปทุกภาคส่วนของระบบเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้องการศึกษาว่า เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ราคาน้ำมัน (Oil Price Shocks) จะส่งผลกระทบอย่างไรต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคที่สำคัญในประเทศไทย โดยคาดว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ และสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์น้ำมัน โลกและสถานการณ์น้ำมันภายในประเทศ
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์ราคาน้ำมัน (Oil Price Shocks) ที่มีต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคในประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

ทำให้ทราบถึงผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคต่าง ๆ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ราคาน้ำมัน (Oil Price Shocks) พร้อมทั้งทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยกับราคาน้ำมันภายในประเทศ และทราบถึงสถานการณ์น้ำมัน โลกและสถานการณ์น้ำมันภายในประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์หรือเป็นแนวทางให้แก่งานที่เกี่ยวข้อง ในการใช้

ประกอบการพิจารณาใช้นโยบาย หรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อนำไปป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมัน ตลอดจนเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาผลกระทบวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคในครั้งนี้ ได้ใช้แบบจำลอง Vector Autoregression (VAR) ในการวิเคราะห์ โดยตัวแปรต่าง ๆ ที่นำเข้าไปในแบบจำลอง เป็นการพิจารณาจากการประยุกต์ทฤษฎีดุลยภาพทั่วไปในแบบจำลองรายได้ประชาชาติ (General equilibrium of national income) ตามแนวคิดของสำนักเคนส์ (Keynesian) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ที่มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา (Time series data) รายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสแรกในปี พ.ศ. 2539 ถึง ไตรมาสที่สี่ในปี พ.ศ. 2551 รวม 52 ไตรมาส